

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЦЕСЯ! ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАПІСАННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР
№ 62 (1284) Субота, 2 жніўня 1958 года. Цана 40 кап.

Справы, якія трэба вырашаць неадкладна

Кожны дзень набліжае нас да саракагоддзя Савецкай Беларусі. Падрыхтоўка да нацыянальнага свята выклікала вялікі энтузіязм народа. Чым жа сустракаюць свята работнікі культуры рэспублікі? Як яны рыхтуюцца да свята саракагоддзя БССР? Гэтым пытаннем была прысвечана нарада кіруючых работнікаў абласных упраўленняў культуры, кантор кінапракату, абкомаў камсомола, скліканая Міністэрствам культуры БССР.

У сацыялістычных абавязанствах работнікаў культуры запісана: давесці кожнаму чалавеку на свята свядомы і музычны твор, каб кожны чытаў за год прынамсі не менш 10—12 кніг. У большасці раёнаў Гродзенскай і Мінскай абласцей гэтая задача не выканана. З ёю справіліся толькі шэсць раёнаў Гродзенскай вобласці (Васілішкаўскі, Шчучынскі, Казлоўшчынскі і інш.) і 525 бібліятэк.

У Мінскай вобласці гэтая складаная і цяжкая работа праведзена ў Смалевіцкім, Дзяржынскім і Пухавіцкім раёнах, у стадыі завяршэння знаходзіцца яна ў Стаўбіцкім, Брунскім, Заслаўскім і Рудзенскім раёнах. Як станоўчы факт варта адзначыць, што палепшылася абслугоўванне чытачоў у такіх раней адстаўкіх раёнах, як Халопеніцкі, Лагойскі і Бягомльскі.

Многія гаворылі пра наглядную агітацыю. Яна павінна быць строгай, палітычна прэговай, каб прыцягнуць да сабе ўвагу. Добрую ініцыятыву правялі работнікі аддзела прапаганды і агітацыі райпрамакмінаў 350 плакатаў-шчытоў па матэрыялах XX

стагоддзя БССР. Больш увагі надаецца нагляднай агітацыі ў устаноў культуры Ісавіцкага, Луцкага і Бераставіцкага раёнаў.

Аднак у многіх устаноў культуры наглядная агітацыя зроблена аб'явава і неахайна.

Ісавіцкі факт адзначалася на нарадзе, што сённяшняе значна больш увагі надаецца лекцыйнай прапагандзе.

Ісавіцкі факт адзначалася на нарадзе, што сённяшняе значна больш увагі надаецца лекцыйнай прапагандзе.

Ісавіцкі факт адзначалася на нарадзе, што сённяшняе значна больш увагі надаецца лекцыйнай прапагандзе.

На выставі некаторыя ўраўненне атрымліваецца і аб інструментальнай беларускай музыцы, хоць у гэтым жанры ў нас яшчэ недастаткова выданых нотнай літаратуры. Толькі ў гэтым годзе ўпершыню за ўсю гісторыю нашага нацыянальнага мастацтва выпушчана першая сімфанічная партытура «Сімфанія» М. Аладава.

Тут можна быць «танцавальнай сюітай» А. Клунава, струнны квартэт № 1 В. Яфімава, квартэт № 2 для двух скрыпак, альт і віяланчэлі Д. Чукаса і невялікіх фартэпійных п'ес Г. Вагнера, М. Бергера і іншых. Ці не вельмі гэтага мала для беларускай музыкі, якая хутка развіваецца і ўбагачаецца новымі жанрамі?

Выстаўка якая наглядна сведчыць, што выданне нотнай літаратуры ў рэспубліцы адстае ад шырокай запатрабаванай професіяналаў-музыкантаў, удзельнікаў мастацкай самадзейнасці і аматараў мастацтва.

Прыемна, напрыклад, бачыць на выставі, выпушчаныя ў мінулым годзе да фестываля моладзі, некалькі харавых зборнікаў і папулярныя песні беларускіх кампазітараў. Але самадзейныя пецыны калектывы гэтым далёка не задаволены. Яны пастаянна чакаюць папаўнення свайго рэпертуару музычнымі навінкамі. У гэтых адносінах варты пераглядаць вопыт 30-х гадоў, калі масавыя песні выходзілі невялікімі лістоўкамі, прыгожа аформленымі і назват з фатаграфіямі кампазітараў.

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Штодзень кожная рэдакцыя атрымлівае дзесяткі апаўданаў, нарысаў, допісаў, звычайных інфармацый. І хто ведае, можа праць два-тры год аўтар такіх інфармацый стане сапраўдным пісьменнікам. Хіба ж не з гэтага пачыналася літаратурнае жыццё многіх вядомых паэтаў і празаістаў. Мы не можам аб'явава стаяцца да лёсу такіх людзей. Восем чаму клопатам аб гэтай вельмі-вельмі праблеме, павінна быць прысвечана дзеяслова-рэдакцыйная газет і часопісаў. Саюза пісьменнікаў і ўсіх арганізацый, якія зацікаўлены ў далейшым папаўненні пісьменніцкага радоў.

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

вясці гэтую размову. Усё гэта так. Для маладых літаратурных сіл створаны спецыяльны часопіс «Маладоць», творы малады і пачынаючы пісьменнікі ахвотна друкуюцца ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Савецкая Отчызна», на старонках газет. Пытанні творчай дапамогі моладзі разглядаюцца на спецыяльных пасяджэннях у Саюзе пісьменнікаў, нароўне створаны дзесяткі літаратурных аб'яднанняў і гурткоў. І ўсё ж, мяне здаецца, масавы іштэр парнікшы вышываў набыў такіх памераў, калі звычайныя формы кіравання літаратурнай вучоўкай моладзі становяцца надта пэсмытны. Таму нароўна чуцна незадаволенасць становіцца па выхаванню літаратурнай моладзі.

Але перш чым перайсці да нейкіх кроўных прапаноў, якія, безумоўна, не могуць прэагнанды на непаратнасці і абавязковасці, хочацца коротка расказаць аб тых маладых літаратурных сілах, якія або ўжо з'явіліся ў пісьменніцкай радзі, або знаходзяцца на парозе вялікай літаратуры ці яшчэ толькі шукаюць сваёй сцяжкі.

На пачатковым фронце за апошнія гады акрылі, набылі выразнае гучанне галасы Артура Волкаўскага, Ніла Плейчэна, Пётруся Макаля, Сцяпана Гаўрусёва. І калі зараз ідзе гаворка аб гэтых маладых па гадах, але сталых па творчасці паэтах, дык толькі таму, каб на іх прыкладзе праілюстра-

ваць, што толькі пачуццё новага, свая тэма, пошукі свайго голасу прывялі іх у літаратуру. Тут можа быць прыгадаць іх аднагоўкаў, якія так і не здолелі пераступіць літаратурны парог, і не таму, што тыя людзі не мелі таленту, а хутчэй таму, што ішлі яны ў літаратуру старымі, пратаптанымі сцяжкамі, адмервалі стэрофы старым аршынам, ляпілі вобразы пры дапамозе аднаго і таго ж старага эталона.

На працягу некалькіх год настолькі шукалі сабе ў паэзіі Уладзімір Нядзвецкі, Еўжэнія Лос, Уладзімір Караткевіч, Рыгор Баравулін, Мікола Арочка, Хведар Жычка. Напярэдні мінулага в'езду пра кожнага з іх можна было сказаць, што ўсе яны людзі талентаваты. Сёння разгляд беларускай паэзіі быў бы ніякоўны без аналізу іх творчасці. І хоць станаўленне іх як паэтаў яшчэ далёка не закончана, якія доўга будуць прадаўжацца пошукі, але ў кожнага ўжо ачуваецца сваёсвабодны голас, сваё пачынае бачанне свету. Аднаго вабачь душа простага чалавека, і ён раскрывае яго характэрна лаканічнымі мажмак, другі шукае філасофскага асэнсавання кожнай з'явы, трэці закранае, здаецца, інтымныя думкі чалавека, але вобраз, які пры гэтым вымываецца, захоплівае сваёй прэагнандою і высакоранасцю, паэзія чацвёртага поўна грамадзянскага пафасу і сваёсвабоднай рамантыкі падвыту.

Але размова аб паэзіі ўжо не можа спыніцца і на гэтых іменах. Генадзі Бураўкін, Юрась Свірко, Уладзімір Паўлаў, Кастусь Швірка, Уладзімір Карызна, Раман Тармола, Вялічцін Лукша, Вадзім Зыблеў, Віктар Ракаў, Уладзімір Верамейчык, Алесь Няўроўці і яшчэ добры дзесятка маладых паэтаў рэгулярна друкуюць свае творы ў перыядычным друку. Вершы многіх з іх падабаюцца чытачу. Аб гэтым сведчыць, напрыклад, анкета, якую надалі на праводзіў часопіс «Маладоць». Каласнікі, рабочыя, служачыя, студэнты ў сваіх адказах радзілі даць высокую ацэнку лепшым творам маладых і пачынаючых паэтаў.

Дасюль гаворка ішла пра тых маладых і пачынаючых паэтаў, якія ўжо друкавалі свае творы ў газетах і часопісах. А колькі імянаў яшчэ не вядома масавому чытачу. Колькі паэтаў хоць і на кансультацыі, перанісваюцца з рэдакцыямі! Усё гэта — сведчанне таго, што беларуская паэзія мае невячаральныя рэзервы.

Паважэнне радю праймаў ішло больш марудна, як у паэзіі. Але ў гэты між'ездзі перыяд намінуць карныя пералом. З раманам выступіў Уладзімір Дадзімаў, выдзіў першыя ніжэй Аляксей Карпюк і Іван Навуменка. Характэрнай асаблівасцю імянаў, бадай, тое, што многія маладыя адразу выступілі з вялікімі творами. Алесь Баждо надрукаваў апавесць «Верасень». З (Заканчана на 2-й стар.)

Дасягнуць далейшыя поспехі ў развіцці сацыялістычнай культуры. У гэтым годзе закончылі сярэднія школы, школы рабочай, сельскай моладзі і школы дарослых звыш 63 тысяч чалавек. Палепшылася медыцынскае абслугоўванне насельніцтва.

Вынікі выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі і культуры БССР за першае паўгоддзе 1958 года сведчаць, што наша рэспубліка — на новым магутным уздыме ў справе будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Затым Ціханаву па даручэнні Савецкага ўрада адкрывае помнік. Пад гукі Дзяржаўнага гімна Савецкага Саю-

за з манумента спадзе шаў-лоса ўрачыстае адкрыццё помніка вялікаму рускаму паэту, пэсіну пралетарскай рэвалюцыі Уладзіміру Маякоўскаму.

Плошчу, якая носіць імя паэта, запоўнілі тысячы масквічоў. Судзі прышлі рабочыя, служачыя, савецкая моладзь, піянеры і школьнікі.

Пісьменнік М. С. Ціханаву гаворыць: — Мы сабраліся сёння на гэтай выдатнай плошчы на нашай сталіцы Маскве, каб адкрыць помнік вялікаму рускаму паэту, байцу, наватару, трыбуну, паэту пралетарскай рэвалюцыі Уладзіміру Маякоўскаму.

Затым Ціханаву па даручэнні Савецкага ўрада адкрывае помнік. Пад гукі Дзяржаўнага гімна Савецкага Саю-

за з манумента спадзе шаў-лоса ўрачыстае адкрыццё помніка вялікаму рускаму паэту, пэсіну пралетарскай рэвалюцыі Уладзіміру Маякоўскаму.

Пісьменнік рэспублікі часта сустракаюцца са сваімі чытачамі, расказваюць ім аб развіцці беларускай савецкай літаратуры за сорак год, дзеліцца творчымі задумами, чытаюць новыя творы.

Адна з такіх сустрач адбы-

лася дзямі ў Барысаўскім гарадзкім Доме культуры. Там быў наладжаны пераход беларускай паэзіі. Да чацвёртага прыехалі А. Астрэйка, М. Аўрамячэна, А. Волскі, П. Макіль. Яны пазнамілі прысутных са сваімі новымі вершамі.

Сустрача з чытачамі

Уладзімір Маякоўскаму

Уладзімір Маякоўскі 1893—1930

Думкі перад в'ездам

Маладыя ідуць у літаратуру

Такая масавага прытоку моладзі ў беларускую літаратуру не было даўно. З'ява гэта вельмі радасная. Яе заканамернасць бяспрэчная. За сорак год існавання Савецкай улады культуры ўзровень народа вельмі расці, што няма пераходзіць на шляху самаародка з народа. З другога боку, багатая рамантыка і гераізмам рэалінасць — невячарныя крыніца для кожнага чалавека, у душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Штодзень кожная рэдакцыя атрымлівае дзесяткі апаўданаў, нарысаў, допісаў, звычайных інфармацый. І хто ведае, можа праць два-тры год аўтар такіх інфармацый стане сапраўдным пісьменнікам. Хіба ж не з гэтага пачыналася літаратурнае жыццё многіх вядомых паэтаў і празаістаў. Мы не можам аб'явава стаяцца да лёсу такіх людзей. Восем чаму клопатам аб гэтай вельмі-вельмі праблеме, павінна быць прысвечана дзеяслова-рэдакцыйная газет і часопісаў. Саюза пісьменнікаў і ўсіх арганізацый, якія зацікаўлены ў далейшым папаўненні пісьменніцкага радоў.

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Штодзень кожная рэдакцыя атрымлівае дзесяткі апаўданаў, нарысаў, допісаў, звычайных інфармацый. І хто ведае, можа праць два-тры год аўтар такіх інфармацый стане сапраўдным пісьменнікам. Хіба ж не з гэтага пачыналася літаратурнае жыццё многіх вядомых паэтаў і празаістаў. Мы не можам аб'явава стаяцца да лёсу такіх людзей. Восем чаму клопатам аб гэтай вельмі-вельмі праблеме, павінна быць прысвечана дзеяслова-рэдакцыйная газет і часопісаў. Саюза пісьменнікаў і ўсіх арганізацый, якія зацікаўлены ў далейшым папаўненні пісьменніцкага радоў.

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Штодзень кожная рэдакцыя атрымлівае дзесяткі апаўданаў, нарысаў, допісаў, звычайных інфармацый. І хто ведае, можа праць два-тры год аўтар такіх інфармацый стане сапраўдным пісьменнікам. Хіба ж не з гэтага пачыналася літаратурнае жыццё многіх вядомых паэтаў і празаістаў. Мы не можам аб'явава стаяцца да лёсу такіх людзей. Восем чаму клопатам аб гэтай вельмі-вельмі праблеме, павінна быць прысвечана дзеяслова-рэдакцыйная газет і часопісаў. Саюза пісьменнікаў і ўсіх арганізацый, якія зацікаўлены ў далейшым папаўненні пісьменніцкага радоў.

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Штодзень кожная рэдакцыя атрымлівае дзесяткі апаўданаў, нарысаў, допісаў, звычайных інфармацый. І хто ведае, можа праць два-тры год аўтар такіх інфармацый стане сапраўдным пісьменнікам. Хіба ж не з гэтага пачыналася літаратурнае жыццё многіх вядомых паэтаў і празаістаў. Мы не можам аб'явава стаяцца да лёсу такіх людзей. Восем чаму клопатам аб гэтай вельмі-вельмі праблеме, павінна быць прысвечана дзеяслова-рэдакцыйная газет і часопісаў. Саюза пісьменнікаў і ўсіх арганізацый, якія зацікаўлены ў далейшым папаўненні пісьменніцкага радоў.

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Тут могуць унікнуць прарочанні, маўляў, клопаты аб літаратурнай моладзі за апошні час павялічыліся, і таму не варта

Амаль зусім забываюць у рэспубліцы аб выданні музыкальнай і навукова-метадычнай літаратуры, папулярных брашураў аб творчасці кампазітараў і выканаўцаў. Не выданыя гэтыя раздзелы на выставі прадстаўлены зусім бедна. За выключэннем некалькіх часопісных артыкулаў і брашураў папулярна-задарскага характару, мы не знаходзім тут сапраўдных даследчых прац, якіх так не хапае ў нашай краіне.

Душы якога трагедыя паэтычнага жыцця. Аднак малады каласнік, які, даручыўшы сабе вельмі слаба валодае словам, на пытанне, чаму ён піша, даў самы прости адказ: «Паглядзіш навокал — добра, і хочацца пісаць...»

Маладыя ідуць у літаратуру

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

апавесці і выступілі Іван Пташніцаў, Уладзімір Шындэ, Аркадз Марцініч. Дзве апавесці напісаў і Алякс Савіцкі. У вострым нумары «Маладосці» друкуецца першая апавесць Міколы Гродзена. Добрамі наведзімі зарэкамендавалі сабе Васіль Быкаў, Барыс Сачанка, Вячаслаў Адамчык, Ул. Меху. Зрэдку з'яўляюцца ў друку апавяданні Віктара Дайлідзі, Міколы Лапуста, Міколы Аўсеевіча, Федара Федасенкі і інш.

Новыя імяны з'явіліся ў драматургіі. Варта прыгадаць хоць бы п'есы І. Козела і М. Алтухова. Многія маладыя спрабавалі сваё перае ў літаратурнай крытыцы. Нават протэ пераліч імянаў сведчыць аб тым, што ў літаратуру ідуць маладыя сілы. Але толькі радавацца і вітаць гэтую з'яву мала. Кожны, хто спрабуе свае сілы ў літаратуры, чакане дапамогі, таварыскіх парадаў і, нарэшце, актыўнага ўдзелу ў літаратурнай дзейнасці.

На маю думку, галоўны недахоп работы сярэдніх пачынаючых пісьменнікаў — агульнае пыхаванне да ўсіх маладых. У літаратурнай аб'яднанні, як правіла, уваходзяць і тыя, хто ўжо друкуецца, і тыя, хто яшчэ толькі пачынае пісаць. Таму часцей за ўсё пасляджэнні для адных нецкаваны, для другіх — заадага сур'езныя. Аднак яшчэ не ападолаў рыфмаў і рытмаў, а другі ўжо надрукаваў лірыку вершаў. Вядома, кожнаму не шкодзіць паслухаць вясёлы літаратурны спрэчку або сур'езны разгляд твора. Але тут буда яшчэ і ў тым, што на пасляджэннях літаратурных аб'яднанняў старэйшых пісьменнікаў вельмі рэдка гасці і маладыя самі, які ўмеюць, разглядаючы свае творы. І вось такі юнак, які толькі яшчэ сам пачаў друкавацца і якому яшчэ робіцца вельмі многа заўваг, з простаў неабходнасці (яму-небудзь треба ж быць старэйшым) дае не зусім праявілія рэкамендацыі. Шкода тут дваіх: і сабе, і таму, хто толькі пачынае пісаць.

Дрэнна лічыць і тое, што літаратурнымі аб'яднаннямі часам кіруюць людзі, якія самі маюць патрэбу ў дапамоце. Таму нарэшце яны вельмі вузка, прыземлена разумеюць сваю задачу.

Безумоўна, старэйшыя пісьменнікі практычна не могуць прысутнічаць ва ўсіх літаратурных аб'яднаннях, бо аб'яднання не так ужо і мала. І вось тут, мне здаецца, існуе другі недахоп у іх дзейнасці: адсутнасць належнай селекцыйна-рэдакцыйнай работы ў адным месцы. У выніку часта адны і тыя ж людзі ўваходзяць у тры-чатыры аб'яднанні.

Пры Саюзе пісьменнікаў існуе камісія па рабоце з маладымі. На задуме яна павінна арганізоўваць, выхоўваць, кансультаваць маладых. Але па розных прычынах камісія фактычна непрацуе. У рэдакцыйны пункт для тых, хто прысылае свае творы. Аб існаванні камісіі не ўсе маладыя нават ведаюць, частей за ўсё пасылваючы творы проста ў рэдакцыю. Тут на іх нішчы невялікія адказы, і на гэтым часта работа заканчваецца. Між тым пачынаючы цікава ведаць не толькі тое, будзе надрукавана яго твор ці не, а што ў ім бллага і добрага, які можа быць яго дапамоца.

Ва ўсіх, хто бярэ ў семінары, якія праводзіў Саюз пісьменнікаў, засталіся ў памяці цікавыя выступленні Янкі Брыля, Уладзіміра Карпава, Івана Мележа, Тараса Хадкевіча і многіх іншых старэйшых пісьменнікаў. З іх прамой маладыя праймаюць і ўспрымаюць многа карыснага. Але такія мерапрыемствы не часта бываюць у Саюзе пісьменнікаў. Між тым маладыя пісьменнікі не раз выкавалі думку, каб семінар быў пастаянным, і калі пасляджэнні літаратурнага аб'яднання пры «Чырвонай амеце» за два дні ніхто са старэйшых не ападолаў наведзець, дык на такі семінар, ва-

дома, кожны пачынаў бы сваім абавязкам прыйсці.

Патрэбна сур'езнае абмеркаванне таго, як лепей арганізаваць такі семінар. Нахай выступілі самі маладыя. Але некаторыя думкі мне хочацца выказаць у гэтым артыкуле.

Напоўна, гэты пастаянны семінар будзе выглядаць як літаратурнае аб'яднанне пры Саюзе пісьменнікаў. Магчыма, на першым часе яно будзе толькі гарадскім, хоць не дрэнна было б, каб яно налікала характар рэспубліканскага. У літаратурнае аб'яднанне гэта павінна ўваходзіць найбольш таленавітыя пачынаючы пісьменнікі. У аб'яднанні варта стварыць секцыі, якія будуць праводзіць пасляджэнні з глыбокім абмеркаваннем твораў, з пастаноўкай жыццёва важных пытанняў.

Напоўна, у гэтым аб'яднанні будзе рабочае бюро, зводчай якога з'явіцца падрыхтоўка публікацыяў: друкаваныя і распаўсюджванне рукапісаў, вызначэнне дакладчыкаў, апаважчэнне аб пасляджэннях і г. д.

Таму, мне здаецца, сюды павінны ўвайсці прадстаўнікі ад газет, часопісаў і, безумоўна, ад Саюза пісьменнікаў і камсамола. Таі склад дапамог бы бюро дараваць сваім членам друкаванне рукапісаў і, па ўзгадненні з кіраўнікамі, нават выкідаць маладых пісьменнікаў з перыферыі ў Мінск.

Агульнавядома, што выданне першых зборнікаў, асабліва ў пазтаў, часам зацягваюцца на многа год. Некалі стаяла пытанне аб тым, каб выпускаць бібліятэчку «Маладосці». Але размова засталася размовай. І мне здаецца, што вось такое літаратурнае аб'яднанне, моцна стаўшы па ногі, магло б арганізаваць выпуск невялікіх кніжак пачынаючых пазтаў, праймаюч, драматургаў. Размова аб сродках тут не можа быць, бо для пачынаючых вельмі важна першая кніжка, як грона. А таму вельмі вясёлыя зборнікі двух-трох пазтаў? Трба, каб гэтым займалася толькі зацікаўлена арганізацыя.

Гаворачы аб рабоце з маладымі пісьменнікамі, пельга не закрываць і іншыя пытанні. У нас вельмі мала былых канкретнага разбору творчасці маладых. А ў тых артыкулах, якія з'яўляюцца, нярэдка пераважае не аб'ектыўнасць, а суб'ектыўнасць думкі. І таму часам малады пісьменнікі гудзяцца, каму ж верыць? Хіба ж не было вынікаў, калі адны крытыкі расхвалявалі твор, а другі гэты ж твор і за тое ж самае бадытаска крытыкавалі?

Бясспрэчна адно: работа з літаратурнай моладдзю трба палешчыць. Становіцца, якое існуе зараз, не задавальняе маладых пісьменнікаў, хоць для іх зроблена многа. Значыць, трба шукаць новыя формы і метады работы. І яны, безумоўна, будуць знойдзены.

А. АСПЕНКА.

На здымку: новы дом культуры ў Буда-Кашалёве.

Дзёнік мастацтва

Канцэрт дружбы

З заслужаным поспехам прайшлі ў Палацы культуры прафэсараў выступленні ансамбля песні, танца і музыкі Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. Усе нумары канцэртаў сведчылі аб высокім прафесіянальным узроўні выканаўцаў, аб таленавітасці карэйскіх кампазітараў.

Ансамбль удзельнічаў і чуда адбірае лепшыя ўзоры карэйскага фальклору і на высокім мастацкім узроўні падае іх слухачам. Жамчужынай народнай творчасці можна назваць песню «Гара Мобансан» і «Песню папарадухі». Твор гэты ў выкананні лаўрэата VI Сусветнага фестывалю моладзі ў Маскве — жаночай групы ансамбля краінаў задунай дзіркі, аявені смуткам папарадухі, якая працуе з раніцы да поўня ночы.

Народныя танцы з верамі і з мечам у пастаноўцы вядомай карэйскай балерыны — народнай артысткі КНДР Чой Сон Хі здзіўляюць выключнай зладжанасцю і пластычнасцю рухаў, шчырай прывабнасцю, упрыгожанне праграмы — танец са абанамі ў пастаноўцы Чой Сун Ок. Асабліва выразна выканалі папулярныя ў народе танцы «Зорэ і Дзяно» лаўрэата VI Сусветнага фестывалю моладзі Кім Дон Гён і Сон Бон Ай. Нельга не адзначыць саістаў Сон Бон Ай і Пак Ён Ок у танцы з верамі.

Таленавітая балерына Чой Сон Хі арыгінальна паставіла танец «Шчаслівая моладзь» — з жыцця сельскай моладзі, якая адзначае заканчэнне працоўнага дня ў каларытных і вясёлых танцах. Не меншую цікавасць выклікае старадаўні жартоўны танец у выкананні мужчынскай групы ансамбля, а таксама «Песня аб кветках», якая выконваецца з танцавальнымі рухамі.

Вялікае месца ў карэйскай народнай творчасці займае інструментальная музыка як сольная, так і ансамблевая. Карэйскія артысты прадмантравалі перад мінчанамі творы для ансамбля (песні «Новая

Капела павінна спяваць

1. Мала на Гродзеншчыне месцін, каб так славіліся, як Дзяліцічы. Калі вы спытаеце каго-небудзь ля Навагрудка пра гэтую вёску, вам адкажуць:

— Дзяліцічы? Ведаю! У ёй жыюць певуны. Там на сем галасоў пяюць!..

Жыхары Дзяліцічы такую заўвагу прымаюць за пахвалу і, аж захалебваючыся ад шчасця, сціпла бароняцца:

— На сем! О-го! Каб хоць на чатыры спяваць добра!

2. У Дзяліцічах спяваюць усё: мужчыны і жанчыны, старыя і малыя. Як найбольшую каштоўнасць, з пакалення ў пакаленне перадаюць яны пажоўклыя лісточкі паперы з народнымі песнямі.

У Дзяліціцкім хоры басам пем плятона Іван Бушма. Бывае, гоіць Бушма па Нёману плыць, а ў вёсцы Мікалаева дагане яго калгасны пасланец і крычыць з берага:

— Дзяўдзька Іва-ан, сёння ўвечары рэпетыцыя!

Бушма спыняе плыць, прыязвае іх да карча і накіроўваецца за дванаццаць кіламетраў у Дзяліцічы.

Каждуць за царом певуноў у нізкім, грамавым голасам называлі «актавамі». Такі актывіст, бывала, браў пустую шыянку, прыстаўляў да рота і ў не «пускаў ноту». Шкло разлаталася ў дрыгачкі! Готы нумар нада паціпаў купцоў, яны аж заміралі ад подзіву.

Добры бас у Івана Бушмы. Толькі ён не прабаваў «пускаць ноту» ў шыянку. Ды і што значыць царыквы фокусы колішняга актывіста ў параўнанні з подзівам гэтага простага і працавітага чалавека, які а-за любові да песні гатовы на ўсё! У Дзяліцічах, дзе да адыхаўшыся, спявалі ды з плямамі смалы на адзенні і далонях, да якіх напрылілі яшчэ і кавалкі сасновай кары, Іван Бушма запявае:

Ой ты, Нёман-рака,
Шы ты думай, ці шні!

3. Дзяліцічы пакуль што не выйшлі ні Лемехаў, ні Александровска. Кожны з харыстаў паасобку мала што значыць. Затое яны — сіла ў калектыве! Гэтыя людзі дзейна агульнае справы не лічаць ні з чым.

... Адна разу ў вёску прыехала машына з радыёкамітэта запісваць песні хору на пленку. А дзевятая гадзіна раніцы капела сабралася ў школе і прайшла там да гадзіны ночы! За гэты час ніхто і не падумаў, каб хоць на хвілінку выбегчы да хаты.

— Вы хоць пайшлі б паесці! — жагліся над імі тахнік укаванісцу.

— Нічога. Зробім справу, тым намомса, — адказалі харысты. — Вы на нас не глядзіце, а рабіце сваё...

4. Поўнай вясенню хору трба было выступаць у вёсцы Скрышаве, што ад Дзяліцічы за вясемнаццаць кіламетраў. Тпоў дождж са снегам. Дарогі расквілі так, што не прадзеіні ні паходзіць, ні машынай. Каб уздзейнічаць хору не прыйшлі ў Скрышаву, людзі нічога не казалі б: у такое надвор'е добры гаспадар і сабакі на двор не выпускаюць! Сабралася ў клубе капела і нехта ўздыхнуў:

— Прыдзецца ісці пешкі!..

І вось 50 пыжыхых і маладых мужчын і жанчын загараўлі музычнымі інструментамі ў ілшчы і пайшлі. Стараста хору Міхась Шунько ярка пасварыўся з жонкай, і тая яго не пускала. Калі харысты даходзілі ўжо да Скрышавы, іх дагнаў чалавек з літаром. Яны азірнуліся — ажно гэта іхні стараста!

— Упрысці кабету і пагнаць за вамі... Бо каб не пабыў разам, потым тыдзень спадне не мог быць! — вінавата апраўдваўся Міхась Шунько.

5. Вось з такіх палымых і бесарыслівых аэтузістаў песні і складаецца Дзяліціцкі хор.

6. У 1927 г. група вясковых людзей пад кіраўніцтвам Мацвея Клімовіча і Мікалая Самашкі паставілі ў Дзяліцічах «Раскіданае гняздо», а паміж асобнымі дзеямі спектакля ўпершыню выступіў хор. Гэтая дата адбывалася і лічыцца днём арганізацыі Дзяліціцкага хору. А праз трыццаць год — у 1957 г. — беларускі ўрад прысвоіў гэтай самадзейнаму калектыву званне калгаснай харавой капелы.

Аднак фактычна ў Дзяліцічах пачалі спяваць раней. Яшчэ да першай імперыялістычнай вайны вечамаі збярэцка, бывала, пасля работы мужчыны і жанчыны і

спявалі народныя мелодыі. І вось хто-небудзь прапанаваў:

— А цяпер давайце паспрабуем адны — тонка, а другія — тоўста!..

Так і разлучалі песьні на працягу дзесяцігоддзяў.

7. Далей хору пашанцавала. На яго звярнуў увагу Цітовіч і некалькі гадоў узапар прыладжаў ў Дзяліцічы вучыць людзей спяваць. Ён пашыраў мясцоваму народнаму традыцыю спявання, да старадаўніх песняў дабаў і сучасныя народныя.

8. Потым Цітовіч амяніў Радаліцікі. Побач з тым дадатным, што ён даў харыстам, у Радаліціцка было не зусім праявілае стаўленне ўвогуле да хору. Як вядома, хоры звычайнага тыпу пяюць «пастаўленымі» галасамі, а чыстна народныя — адкрытымі. Дзяліціцкі хор ярка бліжэй стаіць да народнай манеры спявання. А між тым падбор рэпертуару Радаліціцкім часта не адпавядаў вакальным магчымасцям харыстаў. Для гэтых таленавітых сялянскіх хлопцаў і дзяўчат, агодна з тамбрам і дыяпазонам іх галасоў, больш падыходзілі народныя мелодыі. А Радаліцікі зьбірае, бывала, харыстаў па рэпетыцыі і пачынае развучаць з імі «Калі б я сёньня на небе азаліся!» Паўна або песню «Плешчыць халодныя хвалі» ў апраўдочы Свешнікава.

9. Шмат поту здабыў Радаліцікі з удзельніцка хору, шмат ён страпіў сваіх нерваў — і ўсё дарма. У вуснах дзяліціцкіх хлопцаў і дзяўчат класічныя творы не гукалі так, як патрабавалася іх выконваць па-спраўнаму. Ды за спракты не баруцца нават такія вядомыя і спрактыкаваныя хоры, як імя Пятніцкага, Цітовіча, Варонескія.

10. Так ці інакш, кожны з кіраўнікоў хору нечым узабачыў капелу, падіў яе майстэрства. Капела аб'ездзіла амаль усю Беларусь, Літву, была нават у Польшчы. За гэты час кожны харыст дакладна вывучыў сваю партыю, і пры выступленні ўсе галасы адпавядалі ў строўную гаму падуўных гукаў. Адно толькі кепска. Гэты адданы душой песеннай справе людзь ніхто, на вялікі жаль, не навучыў потнай грамаце. Яны не чытаюць нот так, як чытаюць літары ў кніжцы, мелодыі пераімаюць адзін у аднаго па памяці. Адсюль — неадакладнасці, скажэнні.

11. Яшчэ ў пачатку гэтага года адпашні з кіраўнікоў Дзяліціцкай капелы — Радаліцікі пакінуў калектыв. Хор застаўся сам.

12. Учучы песня ў Дзяліцічах і цпаер. Кожны вечаар людзі ідуць у клуб і заводзяць народныя песні.

13. — Вы пачынеце тоўстам, а мы будзем тонкімі!... — зноў, як дзевяткі гадоў назад, камандуе ў клубе маладое пакаленне палымых аэтузістаў песеннай справы.

14. А ў цёплую летнюю ноч хлопцы і дзяўчаты абседуць барэні на беразе Нёмана і, гледачы на залаты адбітак месяца ў вадзе, пяюць.

Жаданья гасці

карыстаюцца драматычнымі твораў вядомага італьянскага прагрэсіўнага пісьменніка, актывіра і рэжысёра Эдуарда дэ Філіпа. У гастрольным рэпертуары гэтай бесь антылерыкальнага камедыя гэтага аўтара «Дэ Пратэра Вінчэнца», у якой выкрываецца цемрашальства духоўных служак Ватыкана.

У сталіні Савецкай Беларусі гасці пакажуць таксама вядомыя творы зарубежнай драматургіі — «Домік ля мора» С. Цвейга, «Вучыць д'абла» В. Шу і «З каханнем не жартоўце» П. Бальдэра.

Асаблівае значэнне надае тэатр азнамленню сваіх новых глядачоў са спектаклем «Дні Турбіных» М. Булгакава аб даравальнай рускай інтэлігенцыі. Гэты твор будзе выкананы ў пастаноўцы аднаго з вучняў К. Станіслаўскага, галоўнага рэжысёра тэатра, народнага артыста СССР М. Яншына.

Выступленні маскоўскага калектыву ў Мінску набываюць прынцыповае значэнне не толькі для глядачоў, але і для работнікаў сцэнічнага мастацтва. Вядома, што тэатр узніа на базе опера-драматычнай студыі К. Станіслаўскага, якой на пачатку дзейнасці непасрэдна кіраваў вялікі артыст. Разам з ім выхаваным моладзі аддалі свой выдатны талент, культуру і вопыт бліжэйшым вучні К. Станіслаўскага — М. Ліліна, Л. Лешчэў, М. Кедрэў, В. Арлоў, М. Кнебель і іншыя.

У 1950 г. тэатр ўзначальвае выдатны майстар Маскоўскага Мастацкага тэатра імя М. Горкага М. Яншына.

Паэзія Міхася Багуна

Сэрца, спявай!

У беларускай паэзіі дваццаціх-трыццаціх гадоў творчасці Міхася Багуна займае сааеааблава месца.

Наступнымі лепшымі ўзораў класічнай беларускай паэзіі, М. Багун знаходзіўся пад уплывам творчасці Уладзіміра Маякоўскага і Міхася Царота. Таму ў яго творчасці лягічны пераход ад задушэнага тонкага лірызму да мужай пазтэтыкі рэвалюцыі, да ўслаўлення непаромнага поспуту пралетарыята, які ўзду ў свае рукі, каб будаваць сацыялізм.

Міхась Багун пісаў многа і ўсхваляваўся. Любоўю да свае радзімы, да яе народа прасякнуты кожны радок яго вершаў і пазм:

Гару,
Твару, аддаўшыся запалу,
І бачу ў песнях
Заўтрашнія зары,
Што Беларусь
Сталёвым краем стала,
І новай зоркай
У чырвані гарыць;
Што Беларусь расце і маладзее,
Што рукі тысяч
Радасць ёй куюць...

(«Я хачу жыць»)

Нарадзіўся Міхась Багун (Міхал Федатвіч Влошкін) 8 лістапада 1908 года ў сям'і паштовага служачага. Вяшча павяр'ява і Багуну з малых год даялася працаваць парабкам. Кастрычніцкая рэвалюцыя дала магчымасць вучыцца, і ўжо ў 1926 годзе былі парабак стаў настаўнікам. Працуючы ў Вягомльскай школе, М. Багун пачаў пісаць вершы. Упершыню ён выступіў у друку ў 1926 годзе, надрукаваўшы некалькі вершаў, якія адразу звярнулі ўвагу чытача сваім лірызмам, задушэнасцю, дасканаласцю пазтэтычнай формы.

У 1927 годзе малады пазт выступіа з невялікай паэзіяй «Над балотам», у якой расказвае аб прыходзе Савецкай улады ў глухую беларускую вёску, ад вялікіх змянаў у жыцці вясковай белнаты, якія выклікала Кастрычніцкая рэвалюцыя, аб ідэаляй працы сялянства, аб асучым некаго балота, аб новым жыцці.

Крылом зары
Умакнула ранне...
Было што ў ноч,
Ші не было,
А струнаў сонечных
Іграе!
Да краю
Сэрца маляю,
Сэрца, спявай!
Пра ясны край,
Дзе болей радасці,
Чым злосьці,
Дзе сонца ёсьць,
Дзе маладосць
Спявае песні
Маладосці.

У маіх краях
Няма знявечшаў,
І я нікога
Не дазіўлю,
Калі скажу,
Што больш за сэрца
Цябе, зямля мая,
Люблю.

Душа ў жалеза
Не закута,
І я бываю
Толькі рад,
Калі ў ёй гасціць
Светлым смутак —
Любові шчырай
Менш брат,
Ен ішчына мне

Пра шчасныя вясці,
Пра боль загублены ў імгле,
І што пачуці не ўчарствей,
Як хлеб, забыты на сталае.

З пад варты помніка падніглых
Устаюць, як след апошніх змож,
Травой укрытыя магілам
Абапал сонечных дарог.

Сэрца, спявай
Пра любы край,
Пра тых, што так,
Як мы, любілі,
Ішлі што ў бой
І галёвой
За шчасце наше плацілі.
Нам долю даў
Мудраўшым з мудрых,
І як забыць яго імя,
Калі ў майё любімай кудры,
Як заляцісты шоўк, шумяць?

Ну, як жа я
Забыць захочу
Тварца шчаслівых
Дзён і рат,
Калі ў майё любімай
Вочы —
Як той блакітны даялягяд?

У золь зямлі
І ў зямлі мая
Яго імя
Не ўспомніш як,
Калі любімай спявае,
А разам з ёй
Паю і я.

Сэрца, спявай пра шчасны край,
Дзе боль і смутак — толькі гасці,
Дзе Ленін ёсьць, дзе маладосць
Спявае песні маладосці!

«Крокі ў выках», «Бой з ворагам», — прыклад плейнай творчай вучобы ў Маякоўскага.

На барацьбу іспанскіх рэспубліканцаў супраць фашыскага міцэжнікаў-франкістаў Міхась Багун аагукуеся шудоўна паэмай «Канчыта з-пад Таіледа».

Міхась Багун быў вядомы і як добры перакладчык твораў класічнай і сучаснай літаратуры. Ім перакладзены паэмы

Растраслі старыя клёны...
Растраслі старыя клёны
Ночы чорную кару,
На блакітных загоніх
Хтосці выкінуў зару.

Сонцам роджане ранне
Выбягае на паі,
На закінуты паліне
Нехта золата расліў...

Жыць так хораша на свеце!
Жыць без суму і тулі!
Малады балыжы — вечаер
Грае сонцу шхі гімн...

І ў душы грмыць акордам
Ды на розныя гарды:
Я сабой і сонцам ладзі
І, як раніце, малады!

Пахам іскрыстага рання
Я абмяю юны твар,
На красуючы паліне
Вып'ю радасць харастава.

І пабуду напад даюму
Пра расквечаную гать,
Каб другой або другою
Сяежаска рання перадаць.

Т Р Ы Я Л Е Т
Звіняць навостранныя косы
І малады квітнее дзень,
Там:
Дзе пад сонцам нікне цень,
Звіняць навостранныя косы
І малады квітнее дзень.

Няма тут!
Няма нідзе!
Кладуцца травы ў пракосы,
Звіняць навостранныя косы
І малады квітнее дзень.

А. ЗВОНАК.

Творчыя партрэты

Выхаванец кансерваторыі

Па-рознаму прыходзяць людзі ў музыку. У адных музычныя здольнасці праяўляюцца з ранняга ўзросту, другія—доўга вучацца, перш чым іх талент раскрыецца па-сапраўднаму.

Калі Яўген Глебаў вучыўся ў Рослаўскім тэхнікуме чыгуначнага транспарту, а затым працаваў на Магілёўскім чыгуначным вузле, ён наўрад ці думаў стаць прафесіянальным музыкантам. Але паступова імкненне да музыкі, здольнасці ўзялі верх, і ў 1950 г. Глебаў едзе ў Магілёў паступаць у музычнае вучылішча. Юнак не ведаў нотнай граматы. Адзіным інструментам, якім ён валодаў, была гітара. Але ў яго быў выдатны слых і, што самае галоўнае, гарачае імкненне стаць музыкантам, старанна вучыцца.

У вучылішча яго не прынялі. Відаць, адсутнасць прафесійнальных ведаў у юнака перашкодзіла дырэктцы вучылішча ўбачыць яго талент. У гэты цяжкі момант маральную падтрымку Яўгену аказаў народны артыст БССР І. Жыновіч. Ён параіў Глебава паступіць непасрэдна ў Беларускаю кансерваторыю.

І вось летам 1951 г. Глебаў прыязджае ў Мінск. Ён іграе перад прыёмнай камісіяй на гітары, у яго правяраюць музычныя навыкі. Праз некаторы час юнак даведваецца, што яго залічылі на першы курс кампазітарскага аддзялення (клас А. Багатырова).

За першы год навучання ў кансерваторыі Глебаў прайшоў вучэбны матэрыял у аб'ёме музычнай школы і музычнага вучылішча. І ўсё гэта дзякуючы штодзённай працы.

Незвычайна пачыналіся заняткі Яўгена і па кампазіцыі. Замест «традыцыйнага» практычнага вывучэння розных музычных форм, ён ствараў мелодыі на тэксты беларускіх народных песень, пераходзячы да больш складаных заняткаў. Настойлівасць юнака дала свае вынікі. Пасля першага семестра ён стаў адным з лепшых студэнтаў кансерваторыі.

Першым значным творам Глебава была «Балада» для скрыпкі і фартэпіяна. У музыцы «Балады» яшчэ многа наіўнага; насталага (аўтар быў студэнтам толькі II курса), але яна вабіць шчырасцю, чысцінёй лачушчай.

У свядомасці кожнага кампазітара яшчэ да студэнцкай лаўкі ўзнікае схільнасць да таго ці іншага жанра музычных

твораў. Так было і з Глебавым. Калі прагледзець спіс яго твораў, дык у ім можна ўбачыць пэсы розных жанраў для рознага складу выканаўцаў. Але уважліва азнаёміўшыся з гэтымі творамі, мы пераконаемся ў імкненні кампазітара да інструментальнага мыслення.

Найбольш канкрэтнае ўваабленне гэтых імкненняў—у аркестровых творах Я. Глебава. Самы буйны яго твор для сімфанічнага аркестра—«Паэма-легенда» (на матывах паэмы Янкі Купалы «Магіла льва»), які з'явіўся дэпломнай работай кампазітара пры сканачэнні кансерваторыі. Купалаўская паэма прыцягнула ўвагу аўтара магчымаасцю паказаць яркія кантрастныя сутыкненні ў напружаным канфілікце.

Вобраз Машэкі, галоўнага героя паэмы, у Купалы складаліся. У пачатку паэмы гэта багатыр-пльотагон, які гарача любіць сваю нявесту. Потым—гэта чалавек, які выкарыстаў сваю сілу дзеля страшнай помсты людзям.

З падобнай «двухпланаваасцю» мы сутыкаемся і ў музыцы «Паэмы-легенды». Кампазітар стварае вобраз Машэкі пры дапамозе двух музычных тэм—усхваляванай, эмацыянальна-насычанай і больш павольнай, п'явучай, звязанай з каханнем Машэкі да сваёй нявесты. Нягледзячы на знешні кантраст, тэмы звязаны паміж сабой інтанацыйна, ствараюць уражанне агульнай цэльнасці вобраза.

У распрацоўцы аўтар супрацьстаўляе гэтым тэмам новую тэму баярына—ворага народа і Машэкі, якая вельмі характэрна і востра гучыць. Распрацоўка кампазітарам задумана як паказ барацьбы Машэкі за шчасце народа і за сваё асабістае шчасце, як паказ трагічнай гібелі героя. Для заключнага эпізода «Паэмы-легенды» характэрна яркае, мажорнае, жыццесцівардальнае гучанне тэмы Машэкі.

Музыка твора прасякнута адзіным парывам, асноўныя тэмы вельмі меладыйныя. З першага выканання «Паэмы-легенды» прыкметна выдатнае веданне Глебавым аркестра, максімальнае выкарыстанне ім магчымасцей розных аркестровых груп, разнастайнага іх спалучэння.

«Паэма-легенда» не адзіны аркестровы твор кампазітара. Для сімфанічнага аркестра напісана скерца «Вясенняя кар-

цішка» — цікавая жанравая замалёўка.

Плэннай аказалася садружнасць Глебава з калектывам аркестра народных інструментаў Беларускай філармоніі, для якога напісаны «Беларуская фантазія», прасякнутая цудоўнай беларускай песеннасцю, канцэртна для цымбал з аркестрам народных інструментаў і інш.

У 1956 г. у Мінску адкрыўся тэатр юнага глядача. Музыкальным кіраўніком яго быў запрошаны Я. Глебаў. З гэтага часу пачалася новая паласа ў творчасці кампазітара. Ён стварае музыку да спектакляў, дырэжыруе аркестрам тэатра, ператварыўшы работу з гэтым калектывам у спецасабліваю творчую лабараторыю.

Музыка да спектакля драматычнага тэатра павінна быць гранічна выразнай, самым непасрэдным чынам звязанай з тым, што адбываецца на сцэне, павінна ў адзін і той жа час дамалеўваць, паглыбляць драматычныя вобразы і канфілікты, дапамагаць глядачу ўспрымаць іх.

Яшчэ больш складана абстаіць справа з музыкой да дзіцячых спектакляў. Юны глядач не церпіць няшчырасці, чула ўспрымае змест п'есы і музыку да яе. За два гады работы ў тэатры юнага глядача Глебавым напісана музыка да большасці спектакляў, якія ідуць на сцэне тэатра: «Юныя мсціўцы», «Дзімка-невідзімка», «Па загаду сэрца», «Казка аб наліўным яблычку», «8 лялек і мядзведзіца», «Востраў скарабаў». Апрача таго, ім напісана музыка да спектакля тэатра імя Я. Купалы «Праз дваццаць год». Найбольш удалая музыка да спектакля «Прыгоды Чыпаліна». Жыццерадасная, імклівая ўверцюра адразу ўводзіць слухача ў атмасферу вясёлай і захапляючай казкі Дж. Радары. У спектаклі многа песень і танцаў. Усе яны арганічна ўплываюць на драматычную тканіну п'есы.

Работа над музыкой да гэтага спектакля захапіла кампазітара. Музыкальна матэрыялу ў яго было многа больш, чым патрабавалася для афармлення аднаго спектакля. А матэрыял гэты быў несумненна ўдалы. Так узнікла думка аб стварэнні дзіцячага балета на сюжэт казкі Дж. Радары «Прыгоды Чыпаліна». Казка італьянскага пісьменніка на беларускай сцэне—складаная задума. Але дэ-

візам да сваёй работы кампазітар, які піша цяпер музыку да першай дзеі балета, узяў словы самога Дж. Радары, скажаныя ім у прадмове да беларускага выдання: «Ну, ідзі, Чыпаліна, ідзі ў Мінск, ідзі ў Гомель і Віцебск, Брэст і Магілёў, ідзі ў такіх зялёных парках Барысаў, мабыць лясны, ідзі да ўсіх беларускіх дзяцей—гараджан і вяскоўцаў! Паводзь сябе добра, і набраташся з тысячамі новых сяброў!»

Дэкада беларускай музыкі, якая прайшла ў снежні мінулага года, з'явілася аглядам кампазітарскіх сіл Беларусі. І з асаблівай сілай у дні дэкады загучалі галасы кампазітарскай моладзі.

З твораў Я. Глебава на дэкадае выконвалася «Паэма-легенда», хор «Мы сустрэнемся ў Маскве» і «Фантастычныя танцы» для фартэпіяна. Апошні твор выконваўся на канцэрце камернай музыкі.

«Фантастычныя танцы» — значная ўдача кампазітара. Цыкл складаецца з пяці п'ес. Кожная новая мініяцюра—новая будова. Гратэск, насмешка, злосная пагроза, мімалетнае адчуванне смутку або задорна-вясёласць— усё гэта з майстэрствам увасоблена кампазітарам у музыцы «Танцаў». Мелодыі «Танцаў» свежыя і арыгінальныя. Яркая гарманічная аснова музыкі пры ўсёй сваёй значнасці не становіцца самамэтай, а толькі больш поўна абмалеўвае галоўныя меладыйныя вобразы. Аб музыцы «Фантастычных танцаў» многа гаварылася ў дні дэкады. Як аб вельмі станоўчай з'яве гаварылі аб ёй нашы маскоўскія госці—кампазітары А. Хачатурян, Ц. Хрэнінаў і інш.

Яўгену Глебаву — дваццаць дзевяць год. З іх толькі сем ён прысвяціў служэнню мастацтву. Але гэтыя гады ён прайшоў так, што іх па-сапраўднаму можна назваць пачаткам вялікага творчага шляху.

У апошнія дні кампазітар скончыў працу над сваёй Першай сімфоніяй, прысвечанай падзеям Вялікай Айчыннай вайны. У наступным канцэртным сезоне гэты твор будзе выкананы сімфанічным аркестрам філармоніі пад кіраўніцтвам аўтара.

Можна з упэўненнасцю сказаць: кампазітар—на правільным творчым шляху.

Ул. КАЛУЖСКИ, студэнт кансерваторыі.

На здымку: Гродзенскі ансамбль песні і танца

Фота Ул. Крука.

Іван ПТАШНИКАУ

Зломаны крыж

Я ішоў дадому праз поле.

Снежка яшчэ не падохла, адталая зямля ўгіналася пад нагамі, і мякка было ступаць. Над бярэзнікам, які яшчэ прасвечваўся наскрозь, і удалечыні над палямі вісела густая смуга. Сіняя-сіняя... Можна, таму, што неба было чыста вымыта ад хмар-пісгаў, а мо' што наўколі па лагчынах і на балоча гарэла падпаленая некім леташняй трава... Нават адсюль чулаея, як сквярацца і пішчыць у агні чорная наможля ад зямлі асакі і патрэскае парожэлы сівец. Дым павіс над лагчынай і, нібы туман летнім адвечоркам, пакрысе распаўзаўся ў бярэзніку.

Сонца сунула ўсё ўвачавідкі. Яно звярнула з паўдня і грэла на рэдкіх павеснавому. Ад зямлі аддавала сапрэлым за зіму ржышчам, адчуваўся пах дыму. Вясна дыхала сырой падзолай і свежай бульбай з нежэ раскрытага капка.

Снежка патляла непадалёк ад дарогі. За мостам яна ўзбіралася на ўзгорак і ўпіралася ў старасвецкія могілкі. Тут, сярод абшчыстых каржакаватых сосен, чамусьці пахіленых і чэзлых на гэтай выспе, было ціха, нібы ў пущы.

Могілка адвечыня, сівыя ў сваёй даўнасці. Вунь у кутку між сосен, мусіць, яшчэ леташні мох жаўцее на разбуранай зверху дваухаконнай капліцы. Нудна, не відаць сонца. Холадна, бо дзе-ні-дзе яшчэ ляжыць лёд. Ад яго сцякаюць па жоўтаму, прылізнаму паводкам пяску ўспененая ручайкі. Слізка пад нагамі. Збучваля крыжы і каменныя шэрыя пліты—усё гэта нейк не вызлася з настроем, з прагай да жыцця і вясенняй прыгажосцю прыроды.

Можна, таму я і заспяшаўся дадому...

Вечарам расчыняцца дзверы калгаснага клуба, загучаць песні... І там будзе яна, Палаянская Галіна, яе зноўкі смеі заглушыць баян, а вочы... Яны ўсміхаюцца кожнаму, але мяне чамусьці пранізваюць і вымушаюць хваляцца... Толькі чаму, калі я не заўважаю іх, яны раптам гаснуць, туманячыся слызамі... Я больш не вытрымаю, сёння ж загляну ў іх бяздонныя глыбіні і буду кахаць, аж пакуль яны не скажуць, што любяць мяне, толькі мяне...

Снежка абганула канаву, што аддзяляе старыя могілкі ад дарогі, і поле; я апынуўся ў невясокім бярэзнічку. Ён, густы, перамянуўся а маладым ельнікам і, хоць бялісты яшчэ, але злаецца непраглядным. За бярэзнікам—поле, а там ужо відаць белыя аканіцы хат нашай вёскі. Толькі раптам страпанулася сэрца. Я спыніўся... Недазе грукала, мусіць, за мной нехта бег...

АПАВЯДАННЕ

Не, гэта ў мяне ў грудзях... І гэта сярод дня? Саромся... Хтосьці маім голасам падбэдзёрну мяне. Цішыня, якую адчуў на могілках спачатку, была ўяўнай; маё вуха цяпер лавіла і нейкі іржавы скрып ля капліцы, і трэск сухіх лапак; чуваць было, як адваліўся падгнілы сучок на вяршальне сасны і, падаючы, чапляецца за шыльнік... Журчэла рака, і над ёй чалавечым голасам енчыла кнігаўка.

Але не гэта алякнула мяне. Я пачуў сапраўды чалавечы голас, далёкі і ціхі, як з-пад каменнай пліты... І, мусіць, зусім не голас, а глухі, цяжкі ўздых... Ён паўтарыўся яшчэ—і цяпер яго ўведаў, што ён адтуль, дзе брацкая магіла.

Я расхінаў кусты і праціскаўся да яе, туды пад поле, да дарогі. Калі перад вачыма паўстала пачарнелая ад гадоў драўляная агарожа, спыніўся і доўга шукаў вачыма чалавеча. Я не ўгледзеў бы нікога, каб той, хто прымуціў збочыць мяне з дарогі, не аказаўся сам. Ён сядзеў каля каменнай пліты, дзужы, прыгнуў, з падпёртай галавой і, здавалася, зліваўся ўвесь з шэрым каменем. Гэта быў стары Палаянскі з нашай вёскі. Гаварылі, што яму восемдзесят год; і гэтакі не верыў, бо стары яшчэ чапурыўся. Цяпер ён маўчаў, нібы адчушы маю прысутнасць, але вусны яго варушыліся, мусіць, нешта шптаў. Сівыя валасы яго выбіваліся з-над невялікай круглай чорнай шапкі на лоб і серабрыліся разам з раскідзай доўгай барадой. Я аклікнуў яго, і ён адразу ўзняў вочы, поўныя дум і слёз. Глядзеў на мяне і нічога не гаварыў. Было відаць, што я нечакана ўварваўся ў яго свет і збытаў увесь ход яго цяжкіх дум.

Мне ён чамусьці нагадаў падсочаную ў раннія дні вясны, моцную, каржакаватую аброду. Яна аплкавае цёплымі слызамі неабдумана ўзма чалавечай рукі з сякерай, а варты толькі сонцу аддаць зямлі ўсё сваё цяпло, як бяроза загойці раны, напружаныя, разбухнуць і патрэскаюцца напружаныя пупышкі—і яна нацягнецца насустрэч жыццю малымі маккімі лісцем... Затрапелачна, загамуць, загамоніць у ветрам пад жывых калгасных прасторах-прасцягах.

Я пераскочыў праз агарожу і, зноў аклікнуўшы старога, асыражыў падаў яму на плячы руку. Ён маўчаў. Я не ведаў, што рабіць, і таптаўся. Пад нагамі ў мяне шасцела леташняе бярозавае лісце.

— Сядзь, сынку...—нарэшце адсунуўся ад пліты стары, нібы камень ад'ехаў ад каменя.

— Што вы робіце тут, дзеду? Пойдзем...—мне захацелася разпахнуць агарожу і хутчэй вывесці адгэтуль старога Палаянскага.

— Няможна так, сынку... Яны, — стары кінуў у бок магілы,—не вінаваты, што раіна над імі навесці гэтыя хвілі і бярозы... Паслухай, не хадзі...

Я сеў на край брацкай магілы і больш не зводзіў воч з твару старога...

— Цяжка векаваць да канца сваіх дзён падсечанаму старому дрэву... О-о-о... Калі б з гэтай вясны яму можна было зазелянець маладой сасонкай над пасекай, напоенай мядункамі смалы... Па-ноўому б ян зашумела. Але гэтакі не бываць... А старое, сынку... з-ха... Пусціла яно глыбокі карэнін за свае вялікія гады, эмацавала збуяла, а на парозе смерці падсеклі яго, яно ўцяміла, што расло на блэгім грунце. Дрэва злосна застэгнала, праклінаючы таго, хто першы закінуў амаць стагоддзе над насенне ў настоеную сокам зямлю-чалавек гэта быў ці веер... Яно схаміялася тэты тэды, калі сякер, нібы тасколак, уелася ў смалістыя жылы... І зплакала...

У вачах Палаянскага бліснулі расіны слёз і схаваліся за дрыжачымі павекамі. Суровыя густыя бровы яшчэ больш абвіслі, лібы таксама стараліся прыхавачь слезу...

— Гэта сталася ў вясну сорак трыццаці год... Ты не можаш памятаць, сынку, табе тады, як і нашай Галіне, быў усяго трыці год.

Зямля была яшчэ сырой, але ўжо цёплай. Чырванела каля канаў на нашай грэблай крапіва, і над дрывотнямі камары таўклі мак. Вёска была ціхая і свежая. Шумела рака, і над ёю нагіналіся лозы ў сэрбан-шэрых катках... Набухалі над вокнам пупышкі на топадзі і базе. Усё цягнулася насустрэч жыццю і сонцу.

Вялікая субота перад вялікаднем, пятнаццаць год назад, як і ўчора, была цёплай-цёплай. Пад вечар да нас пад вёску па'раць прывалося туман, ён даляў рэшткі наздраватага снегу ў кустах л'крыніц. Усё ў вёсцы рыхталася да вялікадні: дзеці дзень яго якраз супадаў. Маём. Людзі жылі, верылі ў радасны часы. Разам з вясковымі Май святкавалі і партызаны-лушніцы. Яны тады з'якавалі скара раёна да нас перайшлі.

Блакада іх пацягнула. Вядзельны хлопці Адзін татары быў, маладзенькі зусім Гаварыў усё «крысто пакрэсе» і прасі чырвоных яек... Загінуў, бедны, на вялі

Бібліятэкі рыхтуюцца да свята

Вялікую работу па падрыхтоўцы да 40-годдзя БССР праводзяць масавыя бібліятэкі Мінска. За першае паўгоддзе гэтага года яны абслухалі 40 100 чалавек, зрабілішы 400 417 кнігавыдач.

У чытальных залах бібліятэк, парках, у рабочых інтэрнатах, на адкрытых пляцоўках арганізуюцца дыспуты, вусныя літаратурныя часопісы, прысвечаныя вялікаму свята беларускага народа. Праведзена ўжо больш 60 такіх масавых мерапрыемстваў.

У гарадской бібліятэцы імя Я. Купалы адкрыта выстаўка «40 год Савецкай Беларусі», асобныя стэнды якой расказваюць аб развіцці мастацтва рэспублікі. Беларуская савецкая літаратура прысвечаны стэнд «Пісьменнікі Беларусі».

У гонар 40-годдзя БССР праведзены вечар маладой паэзіі Беларусі. На сустрэчу з чытачамі прыйшлі паэты Артур Вольскі, Ніл Гілевіч, Пятрусь Макаль, Алесь Ставер і Галіна Бернасевіч. Уступнае слова сказаў П. Макаль. Прысутныя з цікавасцю праслухалі творы маладых.

Вусны літаратурны часопіс «Партызанскі рух вачыма яго ўдзельнікаў» бібліятэка прысвяціла таксама 40-й гадавіне БССР. У ім прынялі ўдзел нядаўнія абаронцы Радзімы — партызанскія сувязныя, разведчыкі, падручнікі, камандзіры атрадаў. У часопіс быў уключаны бібліяграфічны агляд «Адлюстраванне партызанскага руху ў беларускай літаратуры».

Цікава прайшоў дыспут на рамане Івана Шамякіна, які наладзіла бібліятэка імя Л. Талстога Кастрычніцкага раёна сумесна з масавай бібліятэкай № 2. На дыспуте прысутнічаў аўтар, які адказаў на шматлікія пытанні.

Масавай бібліятэка Варашылаўскага раёна правяла канферэнцыю чытачоў па творчасці байкапісца Ул. Корбана з удзелам аўтара. Канферэнцыя адбылася ў парку Чалюскінцаў. Прысутнічала больш двух тысяч чалавек.

Агляды літаратуры, кніжныя выстаўкі, альбомы, картатэкі — усё гэта робіцца для таго, каб больш шырока і поўна знаёміць нашага чытача з гістарычным мінулым Беларусі, з сучаснай яе культурай.

Е. МАРШАК.

Рабочыя пішучь гісторыю прадпрыемстваў

У рабочых Гомельскага ліцейна-механічнага завода ўзнікла думка — да саракагоддзя Беларускай ССР напісаць гісторыю свайго прадпрыемства. Гэтая ініцыятыва была падтрымана партыйнай і камсамольскай арганізацыямі, усім калектывам завода. Сабрана многа цікавых матэрыялаў аб стварэнні і развіцці прадпрыемства. У 1923 г. на месцы сучасных магутных карпусоў была невялікая майстэрня, у якой паўсаматульным спосабам выраблялі цвікі. Паступова прадпрыемства абрасталала новымі вытворчымі памяшканнямі. Пасля вайны яно было ператворана ў буйны ліцейна-механічны завод.

Разгорнута работа па напісанню гісторыі прадпрыемства на Магілёўскім заводзе штучнага валакна — адным з першыхцаў першай палодкі ў Беларусі. Сабрана багата ўспамінаў, дакументальных матэрыялаў, фотаздымкаў пра будаўніцтва, пуск завода.

Пішучь гісторыю свайго прадпрыемства таксама рабочыя, інжынеры і тэхнікі Магілёўскага завода пад'ёмна-транспартнага абсталявання.

На гастролі ў Баку

У сталіцу братняга Азербайджана выехаў на гастролі Рускі драматычны тэатр М. Горкага. Гледачам Баку будуць таказаны спектаклі «Галоўная стаўка», «Паўторны візіт», «Аптымістычная трагедыя», «Кароль Лір», «Варвары» і іншыя.

Беларускія артысты наладзяць творчыя сустрэчы з нафтавікамі горада.

А званы раўлі. Не. Гэта танкі. Яны ішлі лагчынай, адтуль, з Камена. Ішлі потым, адразаючы тры вёскі: Крайск, Рагоўна і Грыневічы...

Людзі ад царквы кінуліся ў бок Разані, ратуючыся ад нягаданай і нядуманай апасці... Пярэдніх усё ж такі касанулі... І з такім пачалі саскакваць эсэсаўмы і кароткімі чаргамі завярнулі нас, як гатак, назад. Мы рынуліся пад Круглае, а рэчкі, і тады з Альховіцкіх муроў забясталі кулямёты. Партызаны, адсталяваючыся, прарываліся ў бок Хадакоў, тлэраўцы, як ачмурэлыя, насіліся па лужцах, па дварах. Разам з імі прывалокся ркі чад пажару і смерці... І гэта на святы вялікдзень...

...Пялянскі зноў змоўк. Пэўна, праклінаў думках зямную несправядлівасць, толькі гэтага не чуў: стары зацята маўчаў, быўшыся, мусіць, пра свой сказ і пра мяне. Мне рабілася крыўдна і балюча за яго, і думкі шукалі і знаходзілі ў памяці імя майго жалівага маленства з прыдамі смерці і папалішча, калі патрэскавала і крышылася на ветры голле абгарэлай гаполі на нашым двары і адзінока з застыглымі вачыма сядзела мая маці на пацарнелым ад агню камені з-пад прызыбы і гэтак жа, здавалася, не чула, як я тузаў яе за раўкі хусткі і клікаў іспі дамоў са свайго ж апусцелага двара...

Мне ніколі не хацелася кранаць тую маю глыбокую дзіўную рану, але яе ўзвярэдзіў глухім старчым голасам Пялянскі, і яна заняла да болю ў сэрцы. У вачах цяпер стаяла ўсё: і тыя людзі, якіх давілі гусеніцамі, і пажар, што двое сутак нічыму вёскі, і асірацелы плач і стогны... Не памятаю, доўга мы маўчалі ці не. Рантам стары, спахаліўшыся, вывеў мяне са здрантвення і дакорліва ківаў галавой, бачачы, як я змахваю слёзы.

— Нічога, сыне, слязкі людзей назад не вернеш... Ты не пытаецш, што было далей, але ж ты, мусіць, і не ведаеш...

Згаралі тады на вялікдзень тры вёскі,

ПЯСНЯР СВАБОДЫ СЛАВЯНСКІХ НАРОДАЎ

29 ліпеня споўнілася 165 год з дня нараджэння аднаго з заснавальнікаў чэшскай паэзіі, класіка чэшскай і славацкай літаратуры, віднага палітычнага дзеяча другой чвэрці XIX стагоддзя Яна Калара. Славак па паходжанню (нарадзіўся ў 1793 г. у мястэчку Машаўцы ў Славакіі), Калар быў, як у адзін голас сцвярджаюць яго біёграфы, славынінам у самым сапраўды пазытым і нацыянальным значэнні гэтага слова.

Ужо ў маленстве, жыўчы ў самой гушчы славацкага сялянства, ён «увабраў нянавісьць да прыгняталікаў і эксплуатацараў, жаль да беднага народа, які змагаўся пад цяжкім прыгнётам».

Вялікае жаданне вучыцца прыводзіць яго да разрыву з бацькам, які марыў зрабіць сына сельскім гаспадаром. З дапамогаю чужых людзей атрымаў Калар адукацыю ў родных месцах — Браціславе і Банскай Быстрыцы, буйнейшых гарадах на тэрыторыі тагачаснай Славакіі. Тут яго антыфеадальны настрой мацнее пад уплывам знаёмства з творамі французскіх асветнікаў Вальтэра, Дэзіро, Русо і з філасофіяй Гобса і Спінозы. Аднак і ўражанні маленства ў бацькоўскім доме аказваюць сваё ўздзеянне, у сэрцы Калара назаўсёды ўмацавалася любоў да роднай мовы, народных песень, звычайў. У доме бацькі Калар многа чуў аб братнім рускім народзе ад сваёй маці, бацька якой неаднаразова пабываў у Расіі. Як успаміны маленства адлюстраваліся ў памяці Калара вобразы рускіх салдат з арміі Суворова, якая ішла з замежных паходаў праз Чэхію-Славакію. А перамога рускага народа над Напалеонам, як і ўсе вялікія падзеі Айчынай вайны 1812 г., пакінуць незабытае ўражанне ва ўяўленні Калара і знойдуць свой водгук у яго далейшай пазытнай дзейнасці.

У ранняй маладосці нацыянальна-патрыятычныя інтарэсы Калара праявіліся ў імкненні раскрасы перад суайчыннікамі скарбіцу народнага быту і паэзіі. Ён збіраў славацкія і чэшскія песні, запісваў старадаўнія паданні і пагаворкі. Менавіта зварот да народнай паэзіі ў тую эпоху з'яўляўся мацнейшым сродкам абуджэння патрыятычных пачуццяў і нацыянальнай самасвядомасці.

Партрэт маладога патрыёта дапаўняюць падзеі за час яго прыбывання ў Германію, дзе ён вучыўся ў Іенскім універсітэце з 1817 г. Тут больш выразна афармляюцца сацыяльныя і палітычныя погляды Калара. У сценах універсітэта ён знаёміцца з рускай гісторыяй і літаратурай, з дапамогаю двух знаёмых рускіх студэнтаў вывучае рускую мову, каб чытаць Дзяржавіна, перакладаць оды Ламаносава, вывучае старажытнарускіх дэталі і «Гісторыю дзяржавы Расійскай» Карамзіна.

Іенскі ўніверсітэт быў тады адным з ідэалагічных цэнтраў маладой нямецкай буржуазіі з яе антыфеадальнымі імкненнямі. Разам са студэнцкай моладдзю Калар прымае ўдзел у святкаванні трохсотгадовага юбілею Рэфармацыі, на якім яна выказала сваю нянавісьць да рэакцыі грандыёзнага аўтадафа.

Аднак у ідэалагічнай праграме маладой нямецкай буржуазіі Калар здолеў разгледзець і ваюючы нацыяналізм і ідэалістычную абмежаванасць. Думка аб прыгнячальнай радзіме, яшчэ выразна не аформленая пачуццё братняй блізкасці ўсіх славянскіх народаў, гістарычнае паданне аб палабскіх славянах, якія некалі жылі на берагах Салы і Эльбы і ў выніку гвалтоўна былі анічманы, пераконваюць Калара ў неабходнасці стаць на абарону прыгнячаных славянскіх народаў, набліжае яго да ідэі дружбы славян. Вобраз радзімы ў пазытым уяўленні Калара зліваецца з пашчотнай і палымнай любоўю яго да Міны. Гэта яна, Вільгельміна Шмідт, дачка анічмёнай сям'і палабскіх славянаў, сімвалізуе, па думцы маладога славака, лёс славянскіх народаў пад прыгнётам тэўтонаў. Так паяўляецца твор, які ўвеквечыў імя Калара, паэма «Славі дуфа» — «Дачка Славы», якая ў першы ж дзесяцігоддзі вытрымала шэсць выданняў (у 1821, 1824, 1832, 1844, 1852, 1862 гадах).

У ёй пазытна сфармулявана ідэя ўсёй творчай і грамадскай дзейнасці Калара — ідэя славянскай узаемнасці, ідэя адзінства, свабоды і братэрства славян. «Гэтая паэма пачалася з любоўных санетаў, звернутых да Міны, санетаў у духу Петраркі і разрабася... у паэму-сімфонію ў духу Дантэ і Байрана, але зусім самабытна, у каваных, часам цяжкаважкіх, але заўсёды поўных натхнёнага пафасу чэшскіх вершах», — так вызначае змест паэмы А. Фадзееў.

Найвялікшае эмацыянальна-эстэтычнае ўздзеянне паэмы да пакаленняў заключана ў яе адухоўленым, пазытым

ўслаўленым вобразе Радзімы славянства, у лірычна ўсхваляваных санетах аб гістарычным мінулым, сумным сучасным, за якім, аднак, угадваецца вялікая будучыня славянскіх народаў.

Самой пазмай Калар выконвае задачу барацьбіта — дапамагчы народу скінуць цяжкія ланцугі рабства. Як сцяг свабоды заняволеных славян, ён узнімае ідэю аднавання славян у барацьбе з іншаземнымі ворагамі.

Соеднімся ж все мы без из'ятя: Серб, русский, чех, болгар, поляк, Один к другому кинемся в об'ятья — Одна хоругвь, один да будет стяг; Забудем всё, что было, будем братья — И дрогнет сопотный враг.

«Дачка Славы» рабіла тым больш моцнае ўражанне на сучаснікаў, што ўпершыню ў Калара чэшская паэзія стала пазытнай у сапраўдным сэнсе гэтага слова, у ёй яны адчувалі гарачае сэрца паста-патрыёта. Напісаная на чэшскай мове, свабодная ад пераймання, паэма была патаком лірычнага натхнення, дзе радаваўся і сумаваў, пакутваў і змагаўся паэт, спавядаючыся другой чытачу.

Лепшыя радкі многіх санетаў прысвечаны гераічнай сумеснай барацьбе славян у мінулым супраць сваіх прыгняталікаў. Успамінаючы аб легендарных героях славянства, Калар нястомна заклікае да ўмацавання сувязей паміж славянскімі народамі. У сям'і славянскіх народаў, — гэтым магутным дрэве, галінка якога жыўца аднаго коранем, мацнейшая галінка належаць рускаму народу. У паэме Калар уславіў у пазытым вобразе «магутнага дуба» магутнасць рускага народа, які жыў на неабсяжных прасторах сваёй Радзімы. Ён уславіў ваенны геній Суворова. Ён уславіў Ламаносава, Жукоўскага. На гібелі Пушкіна ён адгукнуўся санетам, поўным смутку і гневу. І ў наступных выданнях «Дачка Славы», у той яе частцы, якая напісана на матывах «Пекла» Дантэ ён сярод іншых ворагаў славянства змясціў у пекле і Дантэса.

Упершыню ў паэты чэшскага адраджэння, які абуджаў нацыянальную самасвядомасць чэхаў, пастаўлена з такой пазытнай сілай праблема народа як актыўнай грамадскай сілы.

Духам гуманізма і свабоды народаў павявае ад усёй пазытна сфармуляванай ідэі славянскага адзінства ў Калара. Правільна сцвярджаюць савецкія гісторыкі, што ідэя славянскай узаемнасці з'явілася формай нацыянальнай ідэалогіі для маладой, прагрэсіўнай на тым этапе, чэшскай і славацкай буржуазіі. Як форма нацыянальнай ідэалогіі яна была падхопленая ўсімі заняволенымі славянскімі краінамі. Ажыццяўленне ідэі славянскай узаемнасці Калар паставіў справай свайго жыцця. Пасля вяртання на радзіму Калар жыў у Пешце, больш не звяртаўся да пазытнай творчасці, але працягваў вывучэнне славянскай старажытнасці і народнай паэзіі славян, напісаў рад артыкулаў па этнаграфіі.

Тэарэтычна ідэю славянскай узаемнасці Калар абгрунтаваў у рабоце «Аб літаратурнай узаемнасці паміж рознымі плямёнамі і гаворкамі славянскай нацыі» (1837 г., напісаная на нямецкай мове). Яна зрабіла моцнае ўражанне на розумы славянскай грамадскасці. У Расіі артыкул быў перакладзены двючы, у другі раз збярэм Калара — рускім вучоным І. Сразнеўскім.

Практычнае ажыццяўленне гэтай ідэі Калар бачыць ва ўмацаванні сувязей паміж славянскімі народамі ў развіцці нацыянальнай культуры і літаратуры, ствараючы тым самым агульную культурную спадчыну.

Рэакцыяныя дзеячы славянскіх краін у мінулым спрабавалі фальсіфікаваць ідэю славянскай узаемнасці Калара, прытуліць той дух гуманізма і свабоды, якім яна прасякнута. Яны аб'явілі Калара адным з бацькоў «славутага» панславізма, а рускія панславісты спрабавалі абгрунтаваць захопніцкую палітыку рускага самаўладства яго свабодалюбнай ідэяй славянскай узаемнасці. Рэакцыянерам усіх масцей панславыянскага напрамку мы можам адказаць: Калар быў песняром прыгнячаных славян — нельга ніколі забываць пра гэта.

Вызвалення славянскія народы, якія будуць новае жыццё, шануюць вялікую памяць Калара.

В. ГАПАВА,
кандыдат філалагічных навук.

Цікавая перадача

Ідучы на сустрэчу пажаданням радыёслухачоў, Беларускае радыё працягвае весці шырокае перадачы, прысвечаныя 40-годдзю БССР.

29 ліпеня ўсе асноўныя рэспубліканскія радыёперадачы былі прысвечаны працоўным Гродзенскай вобласці.

«Дзень Гродзенскай вобласці» пачаўся выступленнем перад мікрафонам старшыні абласнога выканаўчага камітэта І. Канановіча. Ён расказаў, як працоўныя рыхтуюцца да вялікага свята беларускага народа. Затым адбыўся канцэрт хору калгаса «Большавік» Слонімскага раёна.

У перадачы «Горад над Нёманам» расказвала аб мінулым і сучасным абласнога цэнтры.

«У барацьбе за Савецкую ўладу» — гэтай тэме прысвяціў сваё выступленне былы падпольшчык, удзельнік барацьбы за Савецкую ўладу ў Заходняй Беларусі, член КПСС з 1926 г. С. Шах. Затым быў перададзены радыёнарыс аб Азерскім піянерскім лагеры, дзе адпачываюць беларускія і польскія дзеці.

У «Гродзенскім літаратурна-музычным альманаху» прынялі ўдзел мясцовыя пісьменнікі і паэты М. Васілёк, А. Колас, В. Быкаў, С. Бандарэнка, М. Навакшэнаў, Л. Вераб'еў, Я. Еўсцігнеў, М. Ільцінскі і іншыя. З радыёнарыса Ф. Аўчыннікава «Подзвіг юных» слухачы даведліся аб скардзельскіх камсамольцах-падпольшчыках, а з перадачы «Гродзенскія ўмільцы» — аб самадзейным скульптары А. Ліпені і разважу па дрэву С. Быку.

Затым перадавалася кампазіцыя па п'есе «Капітан у адстаўцы» Сімукова ў пастановам драматычнага калектыву Слонімскага раённага Дома культуры і іншыя матэрыялы.

«Дзень Гродзенскай вобласці» закончыўся вялікім канцэртам на заяўках працоўных вобласці.

Наступная перадача з гэтага цыкла будзе прысвечана Гомельскай вобласці.

акцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, 3-21-53, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА НА ГАЗЕТУ: на месяц—3 р. 50 к., на квартал—10 р. 50 к., на паўгода—21 р., на год—42 р.

